

Asia: VN/32974/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

Lausunnonantajan lausunto

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus tarpeellinen?

Uudistus on tarpeellinen, koska rajat nykyisessä ns. kolmiportaisessa tuessa ovat häilyviä ja kuntakohtaisia eroja on liikaa. Näitä rajoja ei uudessa esityksessä ole onnistuttu selkiyttämään riittävästi, vaan liikaa painetta siirretään opetussuunnitelman tasolle (liian lyhyessä ajassa valmisteltavaksi). Jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen ei näyttäydy yhtenäisenä eikä samaan aikaan uudistettavia lukio- ja ammatillisen koulutuksen lakeja ole riittävästi yhteensovitettu oppivelvollisuuden toisessa päässä.

Uudistus on tarpeellinen myös siksi, että sillä tulisi toimeenpanna Suomen jo 2016 ratifioimaa YK:n yleissopimusta vammaisten henkilöiden oikeuksista. Siksi esityksen tulee pohjautua selkeämmin vammaissopimukseen, etenkin koulutusta koskevaan 24 artiklan sekä yhdenvertaisuuslakiin, jolla em. sopimuksen velvoitteita ja käsitteistöä selkiytetään kansallisella tasolla. 20 i §:ssä esitetyt vamman, sairauden ja toimintakyvyn rajoitteen määritelmät eivät vastaa vammaissopimuksessa esitettyä vammaisuuden määritelmää. Pykälän otsikko ja sen 1 momentin muotoilu tulee korjata.

Esimerkiksi yhdenvertaisuuslakiin viitataan vain luvun 4.2. Pääasialliset vaikutukset alaluvussa 4.2.4 Vaikutukset tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen (s. 57) ja tämä on esitysluonnoksessa ainoa kohta, jossa kohtuullisten mukautusten velvoittavuus tulee esiin. Asian äärellä oleva yksittäinen opettaja ei tähän mainintaan välttämättä yksittäisen oppilaan asiaa selvittäessään törmää. Hänelle ja etenkin hänen vammaiselle oppilaalleen tieto siitä, että kohtuullisen mukautuksen epääminen on syrjintää, olisi äärimmäisen tärkeä.

Taloudelliset vaikuttimet ovat esityksessä esillä niin voimakkaasti, että herää suuri huoli oppilaan tosiasiallisista oikeuksista ja oikeusturvasta. Lapsen näkökulma ja lapsen etu jäävät toissijaisiksi, kun asioita tarkastellaan vain järjestelmän ja resurssien kautta – asian pitäisi olla päinvastoin.

Ehdotettu uusi käsitteistö tulee lisäämään hallinnollista taakkaa, vaikka tavoitteena on nimenomaan sen vähentäminen. Vammaisten lasten huoltajilla on tälläkin hetkellä vaikeuksia ymmärtää perusopetuslain, opetussuunnitelman ym. hallinnollisia ja pedagogisia käsitteitä, mikä usein neuvotteluista johtaa siihen, että lapsen etu ei toteudu, kun huoltajat eivät pysty puolustautumaan lapsen tuen järjestämisestä. Epäselvyydet tulevat osaltaan lisäämään neuvottelutarvetta ja hallinnollista taakkaa siirtymävaiheessa.

Uudistuksessa viittomakieliset oppilaat tulevat mainituiksi, mutta viittauksia viittomakielilakiin (359/2015) ei esityksestä löydy lainkaan. Viranomaisten tietoisuus viittomakieltä käyttävien kuurojen, kuulovammaisten ja kuulevien lasten tarpeista ja oikeuksista on heikkoa, ja siksi viittauksia em. sääntelyyn tulisi lisätä pykälätasolla. Pidämme valitettavana sitä, että hallitusohjelmaan kirjattua toimeksiantoa viittomakielisten lasten aseman vahvistamisesta varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa ei ole edistetty tämän hankkeen rinnalla.

Kuurojen Liitto on huolissaan siitä, millaisen osaamisen varassa viittomakieltä käyttävien kuurojen ja kuulovammaisten oppilaiden tarvitsemia tukitoimia arvioidaan. Tämän kohderyhmän lapsia on edelleen hyvin vähän ja he asuvat hajallaan eri puolilla Suomea. Yhä useampi lapsista käyttää viittomakieltä, mutta viittomakielisiä oppimisympäristöjä ei enää ole muutamaa opetusryhmää lukuun ottamatta. Viittomakielisten oppilaiden lukumäärää on vaikea arvioida, sillä yli 95 % heistä syntyy suomenkielisiin perheisiin, joissa ei osata viittoa eivätkä huoltajat ilmoita lapsen äidinkieleksi viittomakieltä. Kaksi- tai monikielisyttä ei voi rekisteröidä. Toisaalta viranomaiset eivät tunnista, että osa viittomakielisistä on viittomakielisten kuurojen vanhempien normaalikuuloisia lapsia – näiden kaksikielisten lasten tarvetta opiskella molempia kieliään ei ole sääntelyä, vaikka viittomakielilaki on ollut voimassa lähes 10 vuotta.

Varhaiskasvatuksen ja opetuksen saaminen viittomakielellä (POL 10 §) ja viittomakieltä käyttävien oppilaiden äidinkielen opetuksen kysymykset (POL 12 §) tulisi ratkaista ensin, jotta pystytään luotettavammin arvioimaan, onko viittoa lapsella oppimisen vai kielitaidon haasteita. Opetushenkilöstön tietoisuus kuulovammaisuuden eri muotojen ja viittomakielisyyden yhteisvaikutuksista on edelleen heikkoa. Siksi tuen tarpeen arvioinnissa tarvitaan jatkossakin moniammatillista ja -alaista yhteistyötä, koska mukana on oltava viittomakieliasioiden osaajia. Pidämme kannatettavana, että vaativan monialaisen tuen käsitteellä tuetaan tätä näkemystä tuen tarpeen arvioinnin yhteydessä (s. 73).

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuelle määritelty kokonaisrakenne tarkoituksenmukainen?

Vaikka ns. kolmiportaisesta tuesta on haluttu irrottautua, sen perusidea näkyy edelleen ohjaavana. Painopisteen muuttamisen perusteleminen taloudellisilla seikoilla vaarantaa monien tukea tarvitsevien lasten tilannetta ja jos ennakoivista tukitoimista ei tehdä hallintopäätöstä, rajankäynti tuen tarpeisiin vastaavista tukitoimista tulee jatkumaan. Tämä syö voimavaroja sekä koululta että kodilta, jolloin sekä hallinnollinen että huoltajien taakka pysyy ennallaan tai jopa kasvaa.

Pidennetyt oppivelvollisuuden käsitteen muuttaminen varhennetuksi oppivelvollisuudeksi on kannatettavaa. On kuitenkin hämmentävää, että lisättävästä mm. vammaisten oppilaiden oikeudesta varhennettuun oppivelvollisuuteen säädetään sekä oppivelvollisuuslaissa että perusopetuslain uuden 4 a luvun loppupuolella (20 i §), kun asiaa on edellä jo täsmennetty tarpeen arviointia koskevassa 20 d §:ssä ja sen yksityiskohtaisissa perusteluissa. Etenkin esiopetuksen varhennetun oppivelvollisuuden sisältö jää epäselväksi lain tasolla. Siksi tuen uudistuksen yhteydessä on huolehdittava riittävän, lapsen edun turvaamiseen keskittyvän lisäohjeistuksen antamisesta kuntiin.

Uuden 4 a luvun vaikeaselkoisuutta lisää se, että sen säännökset tulevat voimaan porrastetusti, jopa kesken lukuvuoden.

Ehdotamme rakenteen johdonmukaistamista siten, että pykälien keskinäistä järjestystä muutetaan ja että 20 a § muokataan sisällysluettelon tapaiseksi (ks. kysymys parannusehdotuksista).

Kokonaisrakenteen kannalta ei ole hyväksyttävää, että esityksessä ei käsitellä yhdenvertaisuuslain kohtuullisia mukautuksia ennakoivissa eikä myöskään oppilaskohtaisissa tukitoimissa. Vastuuta tällaisen määrittelyn tekemisestä ei voi jättää yksin Opetushallituksen vastuulle, vaan asia tulee linjata laissa.

Onko ennakoivia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Ajatus ennakoivien tukitoimien merkityksen painottamisesta on sinänsä kannatettava, mutta oppilaiden oikeusturvaa ei saa vaarantaa talous edellä. Esitämme kuitenkin, että s. 68 toisesta kappaleesta poistetaan epäasiallinen ilmaus ”vahvempaa tuen tarvetta pyrittäisiin välttämään”. Ilmeisesti on tarkoitettu vahvempia tukitoimia. Lapsen edun näkökulmasta niiden systemaattinen välttäminen ei saa ole säädöksen tarkoitus.

Kuten edellä todettiin, opetuksen saaminen viittomakielellä (POL 10 §) ja viittomakieltä käyttävien oppilaiden äidinkielen opetuksen kysymykset (POL 12 §) tulisi ratkaista ensin, jotta voitaisiin arvioida, onko viittovalla lapsella oppimisen vai kielitaidon haasteita. Tuen tarpeen arvioinnissa tarvitaan moniammatillista ja -alaista yhteistyötä, koska mukana on oltava viittomakieliasioiden osaajia (esim. Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin ohjaus ja tuki, sillä muualta ei ole saatavilla ohjausta viittomakieltä käyttävien oppilaiden opetuksen käytänteisiin nyt, kun järjestöjen rahoitus on vaakalaudalla). Toisaalta pidämme kannatettavana 20 a §:ssä todettua mahdollisuutta ”hypätä yli” ennakoivien tukitoimien riittävyyden arvioinnista silloin, kun oppilaalla jo perusopetukseen siirryttäessä todetaan tulkitsemispalvelun tai (kuuntelun) apuvälineiden tarve (s. 69). Säännöstä tulee tarkistaa myös muiden vammaisten oppilaiden osalta.

On hyvä, että esityksessä yritetään selkiyttää oppimisen ja kielitaidon haasteiden välistä eroa. Kielen läpileikkaavan merkityksen näkökulmasta on ymmärrettävää, että opetuskielen tukiovetusta koskevan tukitoimen kohdalla samaan ryhmään on sijoitettu erilaiset kielivähemmistöihin kuuluvat

oppilaat eli maahanmuuttotaustaiset (p.o. vieraskieliset?) ja viittomakieliset oppilaat sekä oppilaat, joilla on eri syistä johtuvia kielen kehityksen häiriöitä. Kaikille kolmelle kohderyhmälle on tärkeää ja perusteltua antaa opetuskielen tukiopetusta, mutta esitys näyttää sivuuttavan sen, että koska ryhmien tarpeet ovat hyvin erilaisia, tulee opetusryhmän muodostamiseen kiinnittää erityistä huomiota. Käsityksemme mukaan suurin osa kuuroista ja kuulovammaisista viittovista oppilaista on lähikoulussaan (ehkä kunnassaankin) ainoa, joten opetuskielen tukiopetusta koskeva periaate siitä, että opetusta annettaisiin ryhmämuotoisesti, ei palvele heidän suomen tai ruotsin kielen opiskeluaan.

Tukea koskevan uudistuksen rinnalla on muistettava, että POL 12 §:n mukaista äidinkielen opetusta täsmennetään jo tälläkin hetkellä opetussuunnitelmassa sekä suomalaisen että suomenruotsalaisen viittomakielien että suomen tai ruotsin kielen opetuksen näkökulmasta – tosiasiallisesti näiden opetus ei kuitenkaan toteudu asianmukaisesti.

Tällä hetkellä viittovien oppilaiden tukiopetuksen tarpeen taustalla on paitsi perusopetusta edeltäviä ongelmia, myös ops:in mukaisen opetuksen rahoituksen ongelmia. Koska vammaispalvelulain soveltamiskäytännössä on pitkään ollut ongelmia viittomakielen opettamiseksi perheille, lasten kielitaito on osin viiveistä. Viittomakielisiä toimintaympäristöjä ei ole tarjolla ennen kouluikää.

Perusopetuksessa viittovat oppilaat ovat usein koulunsa ainoita viittomakielisiä, ja useimmiten opetusta ei ole saatavilla viittomakielellä eikä sitä ole saatavilla riittävästi myöskään viittomakieli- ja kirjallisuus -oppimäärän eikä suomi / ruotsi viittomakielisille -oppimäärän osalta.

Osin tämä johtuu siitä, että viittomakielet eivät sisälly opetusministeriön asetukseen valtiovastuksista (1777/2009). Osin kyse on osaamisvajeesta: viittomakieltä käyttävien oppilaiden opetus edellyttää viittomakielen kielitaitoa, jota erityisopettajilla ei yleensä ole. Em. valtiorahoituksen lisäksi tulisi ratkaista, millä tavoin varmistetaan myös oppilaan oikeus 31 §:ssä mainittuihin 39 §:n nojalla järjestettäviin palveluihin, joista yksi on viittomakielen opetus etäyhteyksiä hyödyntäen (Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri). Valterin rooli uudistuksen toimeenpanossa jää esityksessä ylipäättään epäselväksi.

Ennakoivana tukitoimena esityksessä mainitaan myös yhteisopettajuus. Viittovien oppilaiden yhteisopettajuudesta saatuja hyvien kokemuksia ja käytänteitä tulee jakaa ja jatkokehittää.

Onko oppilaskohtaisia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

20 c §:n oppilaskohtaiset tukitoimiin on tarkoitus sisällyttää myös 31 §:n mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut. Yksityiskohtaisia perusteluja on täydennetty aiempaan nähden asianmukaisella kuvauksella tulkkauksen sisällöstä (s. 72). On kuitenkin välttämätöntä täsmentää perusteluja viittomakieltä käyttävien kuurojen ja kuulovammaisten lasten kielellisten oikeuksien osalta YK:n vammaisoppimuksen nojalla. Tulkitsemispalvelu on viittomakieltä käyttävien oppilaiden kohdalla toissijainen järjestely vammaisoppimukseen ja tämänhetkiseen POL 10 § 2 mom nähden:

kuulovammaisille tulee tarvittaessa antaa opetusta myös viittomakielellä. Esityksestä saa käsityksen, että tulkitsemispalvelu voisi olla pääasiallinen järjestely, etenkin kun oppilaalla on siihen subjektiivinen oikeus. Liiton asiakasneuvontaan tulevien yhteydenottojen perusteella on jo pitkään ollut selvää, ettei kaikille kuuroille tai kuulovammaisille oppilaille myönnetä edes tulkitsemispalvelua, vaikka tarve olisi ilmeinen.

Tulkitsemispalvelulla voidaan lisätä kielellistä saavutettavuutta ja oppilaan osallisuutta, mutta sillä ei turvata oppilaan oikeutta saada opetusta omalla kielellään. Kuurojen Liitto on pitänyt tärkeänä, että oppimisen tuen uudistamisen rinnalla tarkasteltaisiin hallitusohjelman viittomakielisiä oppilaita koskevaa kirjausta nimenomaan siksi, että viittomakielen asemaa opetuskielenä tulisi vahvistaa vastaamaan YK:n vammaissopimusta ja viittomakielilakia. Viittomakielilain 3 § viranomaisen edistämismuutoksen koskee myös opetusviranomaisia.

Esityksessä jää epäselväksi se, miksi oppilaan subjektiivisesta oikeudesta tulkitsemis- ja avustajapalveluun säädetään edelleen toisaalla 31 §:ssä eikä säännöstä ole upotettu 20 c §:ään. Tämä ratkaisu lisää esityksen vaikeaselkoisuutta. Kuurojen Liitto pitää kuitenkin hyvänä tähänastista käytäntöä, jossa tulkitsemispalvelu ei ole ollut sidoksissa tuen tasoihin, vaan sitä on voitu järjestää myös muutoin (ks. esityksen s. 13 ja 23). Käytäntö on ollut hyvä ja tarpeellinen niille oppilaille, joilla ei ole oppimisvaikeuksia, vaan tulkitsemispalvelu on ollut koulunkäyntiä ja osallisuutta tukeva kohtuullinen mukautus. Tämänkaltaisia esimerkkejä kohtuullisista mukautuksista olisi hyvä kirjata esitykseen myös ennakoivien tukitoimien perusteluihin.

Oppilaan oikeusturvan kannalta on tärkeää selkiyttää yksityiskohtaisissa perusteluissa sitä, että 20 c §:n oppilaskohtaisista tukitoimista arvioitaessa voitaisiin edelleen päätyä tekemään hallintopäätös vain tulkitsemispalvelusta, mikäli muita oppimisen ja koulunkäynnin tukemisen tarpeita ei ole. Koska 31 §:ssä määritetään oppilalle subjektiivinen oikeus, asiaa ei voi käsitellä ennakoivana tukitoimena, vaan siitä tulee tehdä hallintopäätös.

31 §:n osalta merkille pantavaa on myös se, että oppilaalla on 31 §:n mukaan subjektiivinen oikeus myös 39 §:n nojalla järjestettäviin palveluihin. Tästä olisi syytä muistuttaa esityksessä, sillä näiden palveluiden käyttö on kunnissa vähentynyt hälyttävän paljon taloudellisista syistä, mikä puolestaan johtaa kasvaviin kustannuksiin, kun korjaavien tukitoimien tarpeet lisääntyvät.

Onko tuen asiakirjoja ja hallintopäätöstä koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

20 e §:ään on koottu kirjallista päätöstä edellyttävät lainkohdat, jotka ovat hajallaan 4 a luvussa. Parannusehdotuksia koskevan kysymyksen kohdalla esitämme pykälän keskinäisen järjestyksen muuttamista niin, että luku olisi päätösprosessin kannalta johdonmukaisempi.

Esityksen taloudelliset tavoitteet ohjaavat opetuksen järjestäjiä painottamaan ennakoivia tukitoimia. Uhkaa oppilaiden tuen tarpeiden väheksymisestä tulee vähentää säätämällä kirjallisen päätöksen tekemisestä myös ennakoivien tukitoimien osalta (vrt. varhaiskasvatuksen tehostettu tuki).

Esityksessä ei perustella lapsen edun näkökulmasta sitä, miksi tukitoimien arvioinnin ja suunnitelman sisältöjä ei kuvattaisi hallintopäätöksessä. Käytännössä sekä arvioinnista että suunnitelmasta syntyy asiakirjoja, joiden sisältöä on kyettävä seuraamaan. Oppilaan oikeusturvan kannalta tämä on arveluttava ratkaisu. (ks. parannusehdotukset) Jos oppilaan tarvitsemista tukitoimista tehdään vain yksi kokoava päätös uuden käsitteistön varassa, käytäntö aiheuttanee oppilaan huoltajille nykyistä enemmän epävarmuutta, huolta ja ahdistusta siitä, toteutuvatko heidän lapsensa oikeudet tosiasiallisesti.

Onko teillä täydennettävää esityksen vaikutusarvioihin?

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset:

Kuurojen Liitto suhtautuu varauksella tilastotietoon, jonka mukaan tehostetun tuen oppilaista (N=79200) noin 2 % eli 1584 oppilasta ja erityisen tuen oppilaista (N=55000) 5 % eli 2750 oppilasta käyttäisi tulkitsemispalveluja. Liitto on tietoinen, että tulkitsemispalvelun käyttäjäryhmiin kuuluu myös kuulovammaisia ja kuulonäkövammaisia sekä puhevammaisia oppilaita, mutta siitä huolimatta osuus vaikuttaa suurelta. (ks. saman aihepiirin tiedonkeruun hankaluuksista esim. Selin-Grönlund, Raino ja Martikainen: Kuurojen ja viittomakielisten oppilaiden lukumäärä ja opetusjärjestelyt - Selvitys lukuvuoden 2013–2014 tilanteesta. Opetushallitus, Raportit ja selvitykset 2014:11). Esitetty uusi rahoitus (taulukko 2 s. 47–48) ei välttämättä riitä edes pelkän tulkitsemispalvelun järjestämiseen, johon oppilaalla on subjektiivinen oikeus. Tiedonkeruussa on jatkossa huomioitava riittävän tarkan ja oikeellisen tiedon kerääminen rahoituksen varmistamista varten.

S. 46 todetaan ”Nykyisten muiden kuin vaikeimmin vammaisten oppilaiden määrä mahdollisesti vähenee uuden sääntelyn myötä, kun vain diagnoosiperusteisesti tehtävien päätösten määrä, ilman todellista pidemmän oppimisajan tai muiden lisäkustannuksia tuottavien järjestelyjen tarvetta, vähenee.” Huomautamme, että itse asiassa esitys ei vähennä tukea tarvitsevien oppilaiden määrää, vaan heidän jaottelunsa erilaisten tukitoimien piiriin muuttuu ja muuttaa sekä rahoitusperusteita että tiedonkeruuta. Epätarkka ilmaus on syytä korjata asianmukaiseksi.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisiin:

Vaikutukset opetuksen järjestäjien toimintaan: s. 50 todetaan ”Koska lainsäädännössä säädettäisiin ennakoivien tukitoimien järjestämisestä ensisijaisina, on arvioitavissa, että oppilaskohtaisten tukitoimien tarve vähenee.” Huomautamme, että tukea tarvitsevan oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin on edelleen vastattava, jotta jokainen oppilas voi osallistua opetukseen ja saavuttaa opetussuunnitelman tavoitteet. Oppilaskohtaisten tukitoimien vähentäminen ei saa olla lain muuttamisen tavoite silloin, kun tarkoituksena on toimeenpanna YK:n vammaissopimuksen velvoitteita. Vammaisten oppilaiden osalta kyse voi olla myös yhdenvertaisuuslain 15 §:n mukaisista kohtuullisista mukautuksista, joiden epääminen on syrjintää. Epätarkka ilmaus on syytä korjata asianmukaiseksi.

Vaikutuksen aluehallintoviranomaisten toimintaan: s. 51 todetaan ”--toteutuessaan lainsäädännön uudistus vähentäisi oppimien ja koulunkäynnin tukeen liittyvien kanteluiden määrää”. Emme pidä tätä vaikutusarviointia realistisena, sillä uudistus vaikuttaa edelleen sisältävän kolme porrasta – nyt

vain niiden mitoitusta ollaan muuttamassa ikään kuin kasvattamalla porrasmuutusta eli pääsyä vahvemman tuen piiriin. Tämä ei ole vammaissopimuksen tarkoitus. Vielä siirtymävaiheen jälkeenkin opetuksen järjestäjien hallinnollinen taakka tulee olemaan suuri, kun uusia määritelmiä etsitään.

Vaikutukset varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuslain muutostarpeiden arviointi: s. 53 todetaan ”on kuitenkin arvioitava tarvetta tehdä päivitystä varhaiskasvatuslain tuen kokonaisuuden osalta”. Näin pian uuden sääntelyn voimaantulon jälkeen tehtävä päivitys ei myöskään vähennä opetuksen järjestäjien hallinnollista taakkaa.

4.2.3 Lapsivaikutusten arviointi

Lapsivaikutusten arvioinnin mukaan esitys ottaa huomioon Lapsen oikeuksien komitean 9 yleiskommentin inklusiivista periaatteista, mutta sekä pykälätasolla että niiden perusteluissa inklusiivisuus jää osin myös implisiittiseksi. S. 54 1. kappaleessa todetaan vanhempien aseman vahvistuvan tuen päätöstä laadittaessa, mutta erityislasten vanhempien yleinen kokemus on, että viranomaisien käyttämä kieli on varsin vaikeaselkoista ja paineet onnistua lapsen oikeuksien puolustamisessa koetaan ajoittain erittäin raskaina. Tätä voidaan helpottaa suuntaamalla informaatio-ohjausta myös vanhemmille eikä vain viranomaisille.

S. 54 4. kappaleessa todetaan ”Tutkimuksen eivät kuitenkaan yksiselitteisesti osoita luokkakoolla olevan merkittävää vaikutusta oppimistuloksiin—”. Kuulo- ja viittomakielialan järjestöjen näkemyksen mukaan viittomakieltä käyttävien kuurojen ja eriasteisesti kuulovammaisten kohdalla luokkakoona rajoittaminen max 20 oppilaaseen on opetukseen osallistumista helpottava toimi. Niin viittomakielen visuaalinen modaliteetti kuin kuunteluolosuhteet (apuvälineistä huolimatta) ovat välttämätön edellytys sille, että myös näiden oppilaiden on mahdollista seurata ja osallistua opetukseen. Varhennettu oppivelvollisuus on huomattavan raskas mekanismi yleisopetukseen osallistuvan oppilaan sopivan luokkakoona säätämiseen, mutta oppilaskohtaisen tukitoimen yhtenä muotona se todennäköisesti olisi kevyempi (tulkitsemis- ja avustajapalvelusta sekä apuvälineistä on kuitenkin suurimmalle osalle tehtävä hallintopäätös).

Lapset, joilla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite: Esityksen lähtökohdaksi mainitaan ”YK:n vammaissopimuksen 24 artiklan mukaisesti inklusiivisuus” sekä yhdenvertaisuus. Vammaissopimuksen velvoitteita ei kuitenkaan tuoda täysimääräisinä tähänkään perusopetuslain esitykseen, mikä on vammaisuuden määritelmästä lähtien vakava puute. S. 55 jopa toistetaan aiemmin taloudellisten vaikutusten kohdalla mainittu väite vammaisten oppilaiden määrän vähenemisestä tukitoimien avulla. Epätarkka ilmaus on syytä korjata asianmukaiseksi.

Vammaissopimuksen 24 artiklan kohdat 3 ja 4 on sivuutettu, vaikka esimerkiksi viittomakielisten oppilaiden kannalta tärkeät velvoitteet viittomakielisestä opetushenkilöstöstä tulee viimein huomioida. Esityksen tavoitteena on selkiyttää oikeuksia, joten vammaisvaikutusten arviointia tulee täydentää ja tehdä asiaankuuluvat muutokset lakiin ja sen perusteluihin.

Onko teillä parannusehdotuksia esitysluonnokseen?

Ehdotamme, että luvun 3 Tavoitteet (s. 42, 1. ja 2. kappale, mutta myös luku 11.4 oikeusturva, s. 93) korjattaisiin siten, että sanamuotoa ”ei tarvitsisi” ei käytettäisi hallintopäätöksen tekemisen yhteydessä eikä oppilaan opintojen suorittamisen yhteydessä. Ilmaus ei ole hyvää virkakieltä.

Ehdotamme rakenteen johdonmukaistamista siten, että pykälien keskinäistä järjestystä muutetaan ja että 20 a § muokataan sisällysluettelon tapaiseksi.

- 20 a § muokattaisiin sisällysluettelon tapaiseksi, mikä auttaisi uuden rakenteen hahmottamista
- 20 b § ennakoivat tukitoimet kuten esityksessä
- 20 c § oppilaskohtaiset kuten esityksessä
- 20 d §:ksi säännös perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen (esityksen 20 h §)
- 20 e §:ksi säännös opetuksen järjestämisestä oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite (esityksen 20 i §)
- 20 f §:ksi säännös opetusryhmien muodostamisesta (esityksen 20 g §)
- 20 g–20 i § säännökset tuen tarpeen arvioinnista, päätöksestä ja suunnitelmasta (esityksen 20 d–20 f §)

Lisäksi esitämme muutosta säännöksen 20 a § otsikkoon: Oppilaan oikeus SAADA oppimisen ja koulunkäynnin TUKEA ja esittämistapaan:

1. momentti: johdantolause, joka olisi sama kuin esitysluonnoksen 1. momentti
2. momentti: luettelo, jossa mainittaisiin kohdat
 - 1) ennakoivat tukitoimet
 - 2) oppilaskohtaiset tukitoimet
 - 3) perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen
 - 4) opetuksen järjestäminen oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintarajoitesekä kunkin kohdan alakohtina esityksessä mainitut tukitoimet (huom! oppilaskohtaisten tukitoimien kohdalla viittaus 31 §:ään on tarpeen).
3. momentti: johdantolause opetusryhmien muodostamisesta
4. momentti: johdantolause tukitoimien tarpeen arvioinnista, päätöksestä ja suunnitelmasta ja viittaukset ko. pykäliin.

Myös ennakoivista tukitoimista tulee tehdä kirjallinen päätös. 20 d §:ään on lisättävä maininta siitä, että tuen tarpeiden arviointia ja tukitoimien toteuttamista koskevat kuvaukset tulee liittää hallintopäätökseen.

Rönnberg Marika
Kuurojen Liitto ry